

ПРОЯВИ НА НЕТИКЕТА В СОЦИАЛНИТЕ МРЕЖИ

Стефка Александрова

Анотация: В изследването се разглеждат етикетните поздравителни формули за предаване на прагматични намерения, характерни за нетикета в социалните мрежи. Направен е преглед и на спецификите на интернет езика. Вниманието е фокусирано върху изразяването на учтивост като условие за успешна комуникация в най-разпространената форма на виртуалната общност, чрез която се създават и поддържат взаимодействия и отношения между отделни индивиди и групи от хора – Facebook. Приемаме Facebook като виртуална обществена сцена, която отразява новите условия и конвенции на реалната междуличностна комуникация. Ексерпираният материал е от четири разнородни по интереси групи във Facebook.

Ключови думи: нетикет; социални мрежи; учтивост; компютърно опосредствано общуване; етикетни средства за поздрав

MANIFESTATIONS OF NETIQUET IN SOCIAL NETWORKS

Stefka Aleksandrova

Abstract: The study examines the etiquette greeting formulas for conveying pragmatic intentions, characteristic of netiquette in social networks. The specifics of the Internet language were also reviewed. The focus of the research is on the expression of politeness as a condition for successful communication in the most widespread form of the virtual community through which interactions and relationships between individuals and groups of people are created and maintained – Facebook. We accept Facebook as a virtual public scene that reflects the new conditions and conventions of real interpersonal communication. The excerpted material is from four Facebook groups with diverse interests.

Key words: netiquette; social networks; politeness; computer-mediated communication; label means for greeting

DOI: <https://doi.org/10.46687/YIKV5888>

Технологиите според А. Ескобар не са културно неутрални и създават нов културен ред – „киберкултура“, чиито корени „се намират в културните и социалните матрици на модерността“ [по 24, с. 7]. Наред с реалното общуване и в киберпространството важат правила и норми за етично общуване, които трябва да се спазват – т. нар. *нетикет* и те се отнасят както към съдържанието, така и към формата на общуване. Онлайн пространството изисква адаптиране на традиционните средства на речевия етикет, включително и на стратегиите (и съответните тактики) за изразяване на учтивост към новите онлайн условия, тъй като може да се каже, че интернет е виртуално продължение на много от реалните ни дейности. В наши дни виртуалното и реалното съществуват в симбиоза, преплитат се, допълват се, а „създадените взаимодействия лесно и често преминават от виртуалното към физическото пространство и обратно“ [6, с. 64]. Освен това мрежата е място, в което „всеки може да „отиде“ където поиска, да общува, с когото си поиска и да си „тръгне“, когато поиска“ [3, с. 293].

Сравнително новият „монолексемен“ термин „нетикет“ като „сложно съставно съкращение“ [21, с. 186–187] събира в себе си понятията интернет и етика (Фрайермут предлага да се нарича „комуникет“ [по 7, с. 30]) за означаване на „набор от правила за добри нрави в Интернет“ с характерни специални средства за предаване на прагматични намерения [20, с. 149]. М. Хайтмайер и Р. Шимелфениг определят нетикета като набор от дигитални социални норми, които ръководят компютърно опосредстваното общуване, както и общите правила на поведение и разбирането за удачно поведение при онлайн взаимодействие [31, с. 2, 15]. Р. Коцев го дефинира като „система от устойчиви формули за комуникация, които са приети и предписани от компютърното общество и служат за установяване на контакт между събеседниците, за поддържане на общуването в избрана тоналност“ [16, с. 146]. Тук правим опит да

разгледаме нетикета в малко по-широки граници, не само като набор от предписани правила за етикетно поведение, а като съвкупност от приетите правила и адекватно използваните стратегии за учтиво онлайн общуване.

Все още сравнително малко автори фокусират своето внимание върху спецификите на нетикета. Според Солер-Коста и др. емпиричната и концептуалната работа е оскъдна, липсва „ясна линия на изследване“, терминът се използва твърде свободно [28, с. 6, цит. по 31, с. 4]. Предположението на И. Евсеева за предстоящия дълъг път до достигането на окончателни изводи за съществуването на установени норми и формулировки на правилата за вербална комуникация [10, с. 182] засега се оказва вярно. Освен дълъг, според нас този път е и труден. Трудността идва от възможността за анонимност на онлайн потребителите, от бързите темпове на постоянно въвежданите нови технологии, оказващи влияние върху виртуалното общуване, и които според Л. Кирова водят до културни последствия за характера на самата компютърно опосредствана среда, налага се непрекъснато следене на динамиката на процесите [13¹]. М. Хайтмайер и Р. Шимелфениг изразяват сходно мнение – фокусът на изследователите на нетикета може да покаже само „моментна снимка“ на неговата употреба [31, с. 2]. Това, от друга страна, дава възможност да се съпоставят различните етапи на развитие и утвърждаване на „ситуативните номинации“ във виртуалната речева дейност.

Интересът към тази нова форма на речевия етикет датира от изследването на В. Ший, проучване на нетикета провеждат още Л. Шеверман и Г. Тейлър, Д. Кристъл, И. Евсеева, Св. Йонова, И. Минчук, А. Мойсейко, Л. Дускаева, А. Трофилова и О. Мосалова, М. Рябова, М. Хатмайер и Р. Шимелфениг и др. И в българската

¹ При цитиране на електронен източник в изследването се посочва само годината на материала.

лингвистична литература проблематиката на нетикета започва да набира интерес. Сред изследователите, които разглеждат различни негови аспекти, се нареждат: М. Грозева, В. Ангелова и Г. Маринов, И. Мавродиева, Р. Коцев, Г. Георгиева и др.

В настоящото изследване се фокусираме върху нетикета основно в социалните мрежи и по-конкретно във Facebook (Фейсбук). Социалните мрежи са най-разпространената форма на виртуална общност, чрез която се създават и поддържат взаимодействия и отношения между отделни индивиди (и групи от хора) „посредством възможностите за социална интеракция, предоставяни от софтуерните платформи за медийна дейност“ [22, с. 103]. Техен предвестник според М. Манева са т. нар. „уики“ – „местата, предназначени за колективно създаване на уебстраници от голям брой хора, механизъм на групова комуникация, фокусиран върху изграждането на общности, чрез който всеки може да публикува, редактира и променя текстове в общо информационно поле“ [19, с. 215]. Предвид, че социалните мрежи са проява и продукт на „социална и комуникативна взаимосвързаност и взаимоотношения между представителите на информационното мрежово общество“, П. Атанасов ги определя като уебпространствен конструкт [2, с. 447]. На фона на ежедневното разрастване на интернет ресурсите напълно правдоподобно звучи заключението на А. Мурад, че базата данни на социалните мрежи „съдържа повече информация за човека, отколкото тази, с която разполагат роднините му“ [2, с. 448]. Съществуваща от 2004 г. като платформа за онлайн комуникация, Facebook е една от най-използваните социални мрежи в българското виртуално пространство, често и основателно е наричана социален феномен – чрез нея може да се търси и получава информация, да се общува, да се споделя, да се рекламира, да се използва за развлечение, търговия и бизнес.

Комуникацията в социалните мрежи се определя като

синхронна, тъй като се осъществява в реално време, за разлика от социалните медии, в които тя е асинхронна, поради наличие на неедновременно общуване: адресантите изпращат съобщенията си, а адресатите ги четат в „нереално“ време – обикновено в по-късен времеви етап. Непрекъснатото развитие на технологиите (веднага получаваме известие за ново съобщение, имейл, коментар на постинг) обаче в много от случаите доближава асинхронните жанрове до синхронните. И тъй като основно синхронността или асинхронността на комуникацията зависи „от това дали си на линия в момента на нейното получаване“ [13], може да се говори и за хибридна комуникация.

Общуването в интернет е компютърно опосредствано общуване, при което се използва писмената реч, но опростена откъм конструкции, за да се доближи до спонтанната устна реч. Интернет комуникацията „скъсява времето и разстоянието, позволява смесването на знакови системи, текстови видове и жанрове, създава предпоставки за осезаемо взаимодействие между писмената и разговорната реч, за появата на нови словообразователни модели“ [7, с. 8–9]. Въпросът за типологията на интернет езика се оказва труден и се определя от изследователите по различен начин (на преден план се изтъкват признаци от писмения или устния му облик). Дефиниран е като „странна смесица от устни и писмени компоненти“ [17, с. 124]; „писмена устност“, „концептуална устна реч“, „убидиалект“ [7; 8, с. 204]; „писмена форма на устна реч“, в която и двете форми на съществуване на езика не съвпадат с традиционните представи нито за устната, нито за писмената реч“ [11, с. 203]; „написана форма на устен разговор“, „писмен разговор“ [25, с. 43] или както Е. Буторина и Р. Коцев го наричат „писмена разговорна реч“ [5; 16, с. 146]. Сходна е позицията на Б. Тодорова, според която езикът в интернет е неформална разговорна писмена реч [26], подобно е мнението и на И. Евсеева [10, с. 149]. Ст. Буров го определя като „трети

език“ – „трета форма на езика наред с конвенционалната писмена и устна форма“, „така нар. писмена форма на устната разговорна реч“ [4, с. 40]. За Д. Кристъл той е „трета среда“, развиваща се по собствени систематични правила, за да отговаря на новите условия [29, с. 124]. Според Св. Йонова компютърно опосредстваната комуникация осигурява възможност за пресичане на две несиметрични качества – писмена форма на изпълнение и естествена форма на комуникация [12, с. 9], предвид, че устната разговорна реч „започва да се възпроизвежда „по необходимост“ със средствата на стандартното българско писмо“ [4, с. 40]. В свои изследвания Р. Коцев [14, с. 218; 15, с. 117] изразява мнение за съществуваща след време възможност писмената разговорна реч да се превърне в трети член в континуума, в който са разположени писмената и устната реч, защото притежава особеностите и на устната, и на писмената реч, но без да ги припокрива.

Особеностите на речта са специфични в зависимост от жанра на интернет общуването, в който се публикува: там, където преобладават обществените, политическите, образователните проблематики (в асинхронните жанрове) речта се доближава до писмената, а там, където се обсъждат предимно битови и различни житейски теми (най-вече в синхронните жанрове) – речта повече наподобява устната.

Липсата на визуален контакт „изкривява“ възприятието ни за правилно и неправилно, за етично и неетично, за учтиво и неучтиво. Това се отнася най-вече за компонентите на традиционния речев етикет, които се проявяват в интернет общуването. Освен липсата на визуален контакт, върху избора на етикетни формули в социалните мрежи влияние оказват: индиректността на комуникацията, спомагаща за премисляне на изказването и елиминираща нуждата от незабавно действие; икономията на използваните средства с цел бързина и пестене на усилия; времевият диапазон между получаване и изпращане на съобщения; характеристиките на

комуникаращите (възраст, пол, социален опит) и т.н. Самите понятия „приятел“ и „приятелство“ придобиват във виртуалното пространство различна конотация, по-скоро служат за установяване на комуникативни връзки между участниците, което дава основание на Л. Дускаева да определи тяхното значение като синоними на термина „връзка“ – когато човек има стотици „приятели“ в интернет, взаимният емоционален компонент на концепцията се изкривява [30, с. 61].

В настоящото изследване, което е част от по-мощно проучване, анализираме етикетната писмена разговорна реч (конкретно поздравителните формули) в социалните мрежи с оглед на влиятелния модел за учтивост на П. Браун и Ст. Левинсън, като се съобразяваме и с важната предпоставка за извършване на речева дейност – комуникативната компетентност на участниците в речевата интеракция, т.е. способността и културните познания на говорещия да ползва и интерпретира езиковите единици, уменията за социокомуникативно взаимодействие. Приемаме схващането на Д. Мангачева за общуването като единство от форма на социално взаимодействие и конкретна личностна реализация [18, с. 16]. Макар и подчинено на конкретна интенционалност, общуването се влияе и от възникващи в момента на взаимодействието обстоятелства.

Речевото общуване, в това число и интернет общуването, се ръководи от идеята за постигане на определени намерения на говорещия (пишещия), което започва още с установяването на контакт чрез началните поздрави. За тяхното изпълнение от важност са двете правила на Р. Лейкъф [32, с. 296–298]: бъди ясен (обединява правилата на разговора на П. Грайс) и бъди учтив, което включва три максими: Не (се) налагай (свързана е с дистанцията и спада към формалната учтивост); Предоставяй възможности за избор (спада към неформалната учтивост) и Направи така, че събеседникът ти да се чувства добре, бъди приятелски

настроен (отнася се към интимната учтивост).

П. Браун и Ст. Левинсън разглеждат диалектически два аспекта на „лицето“ (образа, публичната представа, имиджа) – едно от ключовите понятия в техния модел: положителен (позитивен) образ – включва желанието за одобрение и общност и отрицателен (негативен) образ – преобладава желанието за безпрепятственост и независимост [27, с. 13, 62]. Всеки иска да остави у другите добро впечатление за себе си, да придобие положителен обществен образ, но същевременно е налице и желание да пази личното си пространство. В „идеална“ комуникация двата образа са в равновесие, но в реалната – съществуват действия, които го заплашват, и които биват няколко типа в зависимост от това кое лице заплашват и дали застрашават лицето на говорещия (пищещия), или това на слушащия (четящия). Тези действия са част от естествения ход на нормалното формално и неформално общуване и като главна стратегия за избягване или свеждане до минимум на тези действия служи именно учтивостта.

Изхождайки от двойната природа на лицето (образа), учтивостта се разглежда от П. Браун и Ст. Левинсън като положителна и отрицателна. Положителната учтивост извежда на преден план желанието за общност и взаимна ангажираност в постигането на комуникативната цел, проявата на солидарност, съчувствие, на интерес. Основният момент при отрицателната учтивост е правото на лична свобода и лична територия без вмешателство, поддържане на дистанция между комуникиращите. Според Браун и Левинсън по-голяма роля има отрицателната учтивост. Същността на учтивото поведение е поддържане на баланс между демонстрацията на солидарност и запазването на дистанцията чрез прилагане на адекватни похвати на стратегиите за положителна и отрицателна учтивост.

Екскерпираният материал е от няколко произволно избрани и различни по интереси отворени (публични) и

затворени (поверителни) Фейсбук групи. Отворени са групите: *Санаториуми по програмата на НОИ* и *Как да направя ремонт у дома*, затворените групи са: *Да пишем и да говорим на български език* и *Режимът Атанас Узунов – оригинал – отслабвай и бъди здрав!*. Това са четири от многото и разнородни групи, които съществуват в онлайн пространството, обединили абонати на Фейсбук на базата на сходни интереси и проблеми. С най-многобройна аудитория (669 511 хиляди членове²) е *Как да направя ремонт у дома*, което е разбираемо предвид битовата тема за всякакъв вид ремонтни дейности и подобрения в дома, която вълнува всеки в даден житейски момент. Втората по многобройност група (458 699 хиляди членове) е създадена от А. Узунов за модифицирания от самия него кетогенен режим на хранене, основан на нисковъглеводороден прием на храна с цел подобряване на здравословното състояние и намаляване на телесното тегло. Групата *Санаториуми по програмата на НОИ* (238 544 хиляди членове) е за всички, които се интересуват от условията на пребиваване и от провежданите процедури в здравните заведения за профилактика и рехабилитация. Най-малобройна е затворената група *Да пишем и да говорим на български език* (46 114 хиляди членове), създадена както пише в анонса на групата за „любознателни и наблюдателни почитатели на българския език, които се стремят да пишат правилно и виждат красота във всяка дума“. По разбираеми причини имената (профилите) на потребителите ще бъдат сведени само до инициалите им. Запазени са правописните и пунктуационните особености на постовете и коментарите, независимо от отклоненията от правописната и пунктуационната норма, те не са обект на настоящото изследване.

² Данните за броя на членовете в групите са актуални към 1 август 2024 г.

От значение за отключване на хармонична интеракция са началните поздрави – чрез тях се изпълнява една от основните социални функции на общуването – установяването на контакт. Макар и определяни като стереотипни (клиширани) етикетни формули, тъй като съществуват в готов вид, поздравите спомагат за сближаване и добро отношение, чрез тях едновременно се създава положително първоначално впечатление за адресанта и се утвърждава социалното значение за адресата. С основание Н. Павлова определя поздрава като „контактоустановяващ метакомуникатив”, представляващ ритуализирано изказване със специализирани за инициализацията на общуването средства [23, с. 16], като акт на вербален подарък, който „ласкае“ отрицателния образ на събеседника [23, с. 14], защото е свързан със стремежа за одобрение и близост. Въпреки това не са изолирани случаите на пренебрегване на ритуализираната размяна на поздрави. Тъй като в разглежданите групи чрез публикациите обикновено се търси съвет, отправят се въпроси, предложения, все пак отсъствието на инициални поздравителни формули не е твърде честа практика. Поради желание за постигане на бързина и за минимизиране на усилията при писменото предаване на мислите, някои от потребителите във Фейсбук пропускат тази встъпителна част от общуването, която се изпълнява автоматично, но като норма обикновено се очаква. Когато ритуалният поздрав липсва, неговото отсъствие бива забелязано и това нарушение на конвенциите може да се възприеме като неучтивост и да попречи за едно по-благодатно протичане на речевия обмен на информация, мнения или чувства. Показателни в това отношение са следващите примери:

(1)Интересувам се ще има ли програма по НОЙ за Марикостиново (И.П. – Санаториуми по програмата на НОИ)

(2)Търся място по КП от 8ми август..за СБР Св.Мина

Вършец... (С.В. – Санаториуми по програмата на НОИ)

(3) Аз имам питане във връзка с процедурите с кал в Сбр Бургаски минерални бани. След две седмици имам резервация за там, миналата година нямаше доставка на кал и беше платено, тази година как е от някой, който е там в момента или е ходил тая година. (С. И. – Санаториуми по програмата на НОИ)

(4) Търся жокер "Помощ от другарче". За съжаление попаднах на не особено похватен мебелист и за втори път имам драма с гардероба. (F.R. – Как да направя ремонт у дома)

Интересен е четвъртият пример, който стратегически компенсира липсата на инициализация на речевата дейност с прилагане на стратегия на положителната учтивост за сближаване и емпатия. Тя се осъществява чрез семантичния маркер за илокутивна сила – лексемата „помощ“ (не търсене на съвет, а зов за такъв), докато за привличане на вниманието и инкорпориране с другите служи фокусиращият оператор – деминутивът „другарче“, който изпълнява емоционално-експресивна функция. Така е предотвратен евентуален риск от действие, което би застрашило положителното лице на адресата.

Именно чрез поздрава изказването има шанс да постигне вложеното от адресанта намерение и същевременно да предизвика у адресата желание за участие в интеракцията. Това ясно личи от примерите (5), (6) и (7):

(5) Добро утро на всички! Да попитам, някой пробвал ли е да прави режимно сладко от череши? И ако да, ако може да сподели рецепта. Желая ви хубав и ползотворен ден! (S. P. Режимът Атанас Узунов – оригинал – отслабвай и бъди здрав!)

(6) Здравейте отзиви за Свети Мина² Ветрен има ли процедури с минерална вода. Условиата добри ли са. Има ли паркинг за автомобила ни. (И. К. Санаториуми по програмата на НОИ)

(7) Привет на всички, имам интересен казус - наскоро приключихме основен ремонт на баня в панелка в София и остана

да се довърши тавана. [...] Ще се радвам ако хора с опит споделят варианти за други решения (евентуално по-лесни за изпълнение от тотален лаик), както и конкретни марки материали, от които са доволни. Бих бил особено благодарен и от споделянето на тънкости при съответните операции. Благодаря предварително за отделеното време! (И. А. Как да направя ремонт у дома?)

От представената малка извадка се установява рядката употреба на универсалните поздрави, указващи времето на денонощието (*добро утро/добър ден/добър вечер*). Избягването им в компютърно опосредстваната комуникация е разбираемо, предвид, че времето на кодиране и декодиране често не съвпада. С най-голяма честотност присъства неутрално стилистичният поздрав *здравейте*, който при общуването във фейсбук групите, от една страна, не е употребен в учтивата си форма, защото е предназначен към множество от хора, но от друга страна, се явява учтив израз в условия на асиметрични отношения, в каквито попадат различните по възраст и статус комуниканти.

В предходно наше изследване [1] чрез анкетно проучване бе установен нисък процентен дял на предпочитание на употребата, особено от младите хора, на поздрава по чужд модел *привет*, но за интернет комуникацията в социалните мрежи той се оказва много „удобен, поради факта, че не е маркиран по отношение на ти / Вие общуването“ [9, с. 25].

В ексцерпирания материал се откриват единични публикации с некоректна употреба в ед. ч. вместо учтивата форма (както е в *пример 8*), което е в разрез с морфологичния начин за изразяване на уважителност към непознат събеседник. В конкретния случай поздравът е изписан с главни букви и вероятната интенция на комуникацията е, че това е достатъчна персонална проява на учтивост към всеки от евентуалните събеседници. Така обаче само се подчертава липсата на учтивата форма:

(8) *ЗДРАВЕЙ!* Интересува ме цената на квадратен метър за поставяне на плочки в двора.. (М. С. Как да направя ремонт у дома?)

Често поздравите се придружават, дори се заместват изцяло с обръщения и това е видно от следващите примери:

(9) *Група грах с свинско мога ли да ям* (Е. С. Режимът – Атанас Узунов – оригинал – отслабвай и бъди здрав)

(10) *Хора, днес купих смесител за кухня и останах неприятно изненадана [...]* (Б. Ж. Как да направя ремонт у дома?)

(11) *Приятели, как се пишат правилно следните изречения: "Не видях никой/никого, който да чака.", "Няма никой/никого, който да влезе." и "Няма никой/никого, който/когото да попитам."?* (N. S. Да пишем и да говорим правилно на български език)

С обръщението *група* в пример (9) е приложена една от тактиките на стратегията за положителната учтивост – подчертава се желанието за сплотеност и съобщност с другите, осъществен е призив за взаимна ангажираност. Пример (10) е показателен за опит чрез неутралната форма за адресация *хора* да се постигне непринуденост и да се избегнат апелативи, които биха звучали твърде официално с оглед битовизма на публикацията или пък обратното – към фамилиарничене с аудиторията. И в пример (11) е проявена положителна учтивост чрез обръщението *приятели*, като същевременно, в ролята си на псевдообръщение, то може да се разглежда като „илокутивна принуда“ адресатът да изрази своето комуникативно поведение според „дадения сценарий“.

В роля на поздрави в следващите примери влизат различни лексикални изрази, перформативни глаголи, въпросителни изрази.

(12) *Моля за отзиви за СБР НК Банкя!* (Г. М. Санаториуми по програмата на НОИ)

Това, че перформативният глагол *моля* не е в съчетание с кратка местоименна винителна форма, намалява строгостта и натиска на молбата и в ролята си на маркер за учтивост привлича вниманието на адресатите дотолкова, че да откликнат и съдействат с изказване на мнение. Въпреки по-ниската степен на учтивост, изразена само чрез перформатива *моля*, изказването е учтиво.

(13) Какво ще кажете за толкова популярния във ФБ коментар "Респект" вместо "(Достойно за) уважение"? (С. Г. Да пишем и да говорим правилно на български)

Използваната конструкция не е в противоречие с нетикета (неутрално-всекидневна тоналност) – спазена е учтивата форма, но от друга страна, при директното преминаване към същинската част на комуникацията чрез въпрос, липсата на поздравителна формула е осезаема.

(14) Извинявам се за въпросът ми, но може ли да ми обясните малко по подробно храненето 16/8, 18/6, 23/1 или 12/12 (V. D. Режимът Атанас Узунов – оригинал)

Заместването на поздрав с перформативен глагол за конвенционално извинение, последван от безличната форма на модалния глагол служи за привличане вниманието на адресатите и същевременно прави отправената молба приемлива, оттам и цялото изказване – учтиво. С използването на кондиционална глаголна форма, би се засилил оттенъкът на деликатност и учтивост чрез подчертаване на социалната дистанция, в случая отправяне на молба към непознати събеседници.

Поздравителни етикетни формули се отправят не само за стартиране на началото на комуникацията, но и при нейното преустановяване, както и за отправяне на поздравление, пожелание, също така често се съвместяват с изрази на удовлетворение от реализирания се контакт, с

благодарности, с комплименти. Универсалните за приключване на реалното речево общуване поздравии (*довиждане, до скоро виждане (до скоро), чао, хайде*), които спадат към утвърждаващите ритуали (по класификацията на Гофман), не са често използвани в условията на онлайн комуникацията в социалните мрежи – обикновено те се заменят с поздравии-пожелания, с благодарност (или едновременно с двата речеви акта), както е в следващите примери:

(15) [...] *Хубава неделя и успешна седмица (М. К. Режимът Атанас Узунов – оригинал – отслабвай и бъди здрав!)*

(16) [...] *Хубав да ви е денят, и благодаря! (Л. А. Как да направя ремонт у дома?)*

(17) [...] *Слънчев и усмихнат ден на всички ! (Н. Н.Т. Как да направя ремонт у дома?)*

(18) [...] *Благодаря! Бъдете живи и здрави! (Р. Г. Санаториуми по програмата на НОИ)*

Поздравът-пожелание (*пример 15 и 17*) позволява на говорещия (пишещия) да изяви собствената си индивидуалност чрез творческия си репертоар с избор на най-подходящия и оригинален поздрав, с който да демонстрира дружелюбност и да „приласкае“ образа на събеседника си. Когато комуникантът преследва конкретна цел, той прибегва до разнообразни средства, някои от тях не толкова специфични за неговия рутинен репертоар, но постигането на това, към което се стреми, ръководи избора точно на тези средства, които употребява в конкретното речево общуване. Комбинацията на пожелание с отправяне на благодарност, придружена от императивна форма (*пример 16 и 18*) е израз на положителна учтивост и удачен начин за приключване на общуването, за да остави чувство за безконфликтно и ползотворно проведена комуникация.

Дотук разгледахме една малка част от проявите на нетикета, съсредоточени само върху началните и финалните етикетни формули, възпроизвеждани предимно в повтарящи се ситуации. Установихме следните характерни за нетикета специфики:

Рядка употреба на традиционните неутрално стилистични поздрави *добро утро/добър ден/добър вечер* – поради различния период на кодиране и декодиране;

Най-широко предпочитаният начален поздрав е *здравейте*;

Високочестотна употреба на *привет* в нетикета за разлика от реалния речев етикет;

Заместване на началните поздрави с обръщения;

Замяна в условията на онлайн комуникацията в социалните мрежи на универсалните за приключване на реалното речево общуване поздрави (*довиждаме, до скоро виждаме (до скоро), чао, хайде*) с поздрави-пожелания;

Прилагане предимно на стратегии за положителна учтивост.

Вниманието бе фокусирано основно върху единични изказвания в компютърно опосредстваната комуникация, които предполагат ясни комуникативни цели. Следващата стъпка в проучването на проявите в нетикета включва по-широк обем от обмяната на взаимодействията в социалните мрежи. За да се осъществи намерението на адресанта, т.е. то да бъде разпознато от адресата, трябва да се използват думи и изрази, които са предписани да се употребяват. А тези предписания може да се намерят в правилата за учтивото речево говорене – в речевия етикет, а в онлайн общуването – в нетикета.

БЛАГОДАРНОСТ

Тази работа е подкрепена от Министерството на образованието и науката по Националната програма за научни изследвания „Млади учени и постдокторанти – 2“.

ЛИТЕРАТУРА

1. Александрова, С. Изразяване на учтивост в българското речево общуване. Шумен, 2022. 198 с.

2. Атанасов, П. Социални мрежи и организации. Конфликти и кризи // Новата идея на образованието, т.1, Бургас: УИ БСУ, 2016. С. 446–

453.

3. Будаева, С. За „тъмната“ страна на социалните мрежи // Психологически изследвания, кн. 2, София: „Проф. М. Дринов“, 2011. С. 231–238.

4. Буров, С. Когнитивният фактор за граматическите изменения // Български език / Приложение, 2021. С. 30–49.

5. Буторина Е. А поговорить? Интернет как лингвистический феномен. URL: <https://gramota.ru/journal/stati/pravila-i-normy/a-pogovorit-internet-kak-lingvisticheskiy-fenomen/1999/> (дата на достъп 2.08.2024 г.).

6. Георгиева, Г. Човекът във виртуалната общност // Медиалог, бр.4, 2018. URL: www.medialog-bg.com (дата на достъп 28.07.2024 г.).

7. Грозева, М. Езикът в интернет // София: ЛЦ Ромел, 2011.

8. Грозева, М. Отново за езика в интернет // Проглас, т. 26, бр.2. Велико Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, 2017. С. 202–209.

9. Джонова, М. и кол. Поздравите в устната реч. // Българска реч. г. XX, кн. 1. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2014. С. 22–28.

10. Евсева, И. В. Выпросы нетикета: обращение на „ты“ и „вы“ в интернет-сети // Вестник КемГУ, №4 (52), т. 3. Кемерово – издание, 2012. С. 179–183.

11. Ефремов В. А. Речевая агрессия в интернет-дискурсе: случай группы «Vuceta rosa» // Language and Power in Discourses of Conflict. Hrsg. M. Scharlaj, Berlin u.a. Peter Lang, 2020. С. 203–230.

12. Йонова, В. С. Лингвистика нового языкового сознания и информационных технологий // Вестник Волгоградского государственного университета, сер.2, Языкознание, 2016. С. 6–15.

13. Кирова, Л. Виртуалните общности и компютърно опосредстваната комуникация днес. Социалните мрежи // Реторика и комуникации, бр. 9, 2013. URL: <http://rhetoric.bg> (дата на достъпа 02.08.2024 г.)

14. Коцев, Р. За видовете интернет форуми по съдържание // Проглас, т. 26, кн.2, Велико Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, 2017. С. 216–226.

15. Коцев, Р. За един случай на синтактична минимизация в интернет комуникацията // Език свещен. Юбилеен сборник по случай 70-годишнината на проф. д-р П. Радева. Велико Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, 2017. С. 116–126.

16. Коцев, Р. Още веднъж за асиметрията в асинхронната интернет комуникация // Годишник на Шуменския университет "Епископ Константин Преславски". Факултет по хуманитарни науки, №1, 2017. С. 143–155.

17. Кронгауз, М. Русский язык на грани нервного срыва. // Москва: Знак: Языки славянских культур. Москва, 2007, 232 С.

18. Мангачева, И. Диалогичното единство подкана – отговор (върху материал от португалски език). София: Изток-Запад, 2012. 237 с.
19. Манева, М. Сравнителен анализ на новите и традиционните медии // Годишник на БСУ, №1, т. XXXVI. Бургас: УИ БСУ, 2017. С. 213–229.
20. Минчук, И. И. Нетикет виртуального сообщества: формулы приветствия в поликультурной среде // Славянский мир и национальная речевая культура в современной коммуникации. Гродно: ГрГУ им. Ял Купалы, 2018. С. 148–152.
21. Николова, Д. Структурные особенности ИТ-лексики рядового пользователя в русском и болгарском языках. // Доклады от Международната годишна конференция на Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“, т. II. София: „Проф. Марин Дринов“, 2021. С. 181–190.
22. Павлова, Ил. Механизми на влияние в социалните мрежи // Реторика и комуникации, бр.42, 2020, С. 102–115.
23. Павлова, Н. Здравей! Как си, приятелю? Речевият акт на поздравя в българския език // Българска реч. г. XX, кн. 1. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2014. С. 9–21.
24. Пейчева Л. Добре дошли в Киберия. Записки от дигиталния терен // (съст. А. Илиева, Л. Гергова, Л. Пейчева, Св. Казаларска) /София: Институт за етнология и фолклористика с Етнографски музей – БАН, 2014.
25. Пехливанова, П. Буров, С. Между писмената и устната комуникация (Наблюдения върху езика във форумите на интернет) // Проблеми на устната комуникация, т.8. Велико Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, 2010. С. 41–51.
26. Тодорова, Б. Лингвистични аспекти на компютърно опосредстваната комуникация (по материали от форумите в bg-mamma). URL: <https://www.researchgate.net/publication/322738868/2015/> (дата на достъп 2.08.2024 г.)
27. Brown, P., Levinson, S. Politeness: Some Universals in Language Use // Cambridge University Press., 1987.
28. Coler-Costa, R.; Lafarga-Ostariz, P.; Mauri-Medrano, M.; Moreno-Guerrero, A. Netiquette: ethic, education and behavior on internet - a systematic literature review // International Journal of Environmental Research and Public Health, 18 (3), 1212, 2021.
29. Crystal, D. Language and Internet // Cambridge University Press, 2001.
30. Duskaeva, L. Speech Etiquette in Online Communities: Medialinguistics Analysis // Russian Journal of Linguistics. Vol.24, №1, 2020. p. 56–79.

31. Heitmayer, M., Schimmelpennig, R. Netiquette as Digital Social Norms // International Journal of Human-Computer Interaction, 2023.

32. Lakoff, R. The logic of Politenes; or Minding Your P's and Q's. // Papers from the Ninth Regional Meeting of the Chikago Linguistic Society, Chikago, 1973. P. 292–305. URL: https://www.academia.edu/53334306/Linguistics_of_a_New_Language_Consciousness_and_Information_Technology (дата на достъп 15.07.2024 г.)

REFERENCES

1. Aleksandrova, S. Izrazyavane na uchtivost v balgarskoto rechevo obshtuvane. Shumen, 2022. 198 s.

2. Atanasov, P. Sotsialni mrezhi i organizatsii. Konflikti i krizi // Novata ideya na obrazovaniето, t.1, Burgas: UI BSU, 2016. S. 446–453.

3. Budeva, S. Za „tamnata“ strana na sotsialnite mrezhi // Psihologicheski izsledvania, kn. 2, Sofia: „Prof. M. Drinov“, 2011. S. 231–238.

4. Burov, S. Kognitivniyat faktor za gramaticheskite izmenenia // Balgarski ezik / Prilozhenie, 2021. S. 30–49.

5. Butorina E. A pogovorit? Internet kak lingvisticheskiy fenomen. URL: <https://gramota.ru/journal/stati/pravila-i-normy/a-pogovorit-internet-kak-lingvisticheskiy-fenomen/1999/> (data na dostap 2.08.2024 g.).

6. Georgieva, G. Chovekat vav virtualnata obshtnost // Medialog, br.4, 2018. URL: www.medialog-bg.com (data na dostap 28.07.2024 g.).

7. Grozeva, M. Ezikat v internet // Sofia: LTs Romel, 2011.

8. Grozeva, M. Otnovo za ezika v internet // Proglas, t.26, br.2. Veliko Tarnovo: UI „Sv. sv. Kiril i Metodiy“, 2017. S. 202–209.

9. Dzhonova, M. i kol. Pozdravite v ustnata rech. // Balgarska rech. g. XX, kn. 1. Sofia: UI „Sv. Kliment Ohridski“, 2014. S. 22–28.

10. Evseeva, I. V. Vyiprosyi netiketa: obraschenie na „tyi“ i „vyi“ v internet-seti // Vestnik KemGU, #4 (52), t. 3. Kemerovo – izdanie, 2012. S. 179–183.

11. Efremov V. A. Rehevaya agressiya v internet-diskurse: sluchay gruppyi «Buceta rosa» // Language and Power in Discourses of Conflict. Hrsg. M. Scharlaj, Berlin u.a. Peter Lang, 2020. S. 203–230.

12. Yonova, V. S. Lingvistika novogo yazykovogo soznaniya i informatsionnyih tehnologiy // Vestnik Volgogradskogo gosudarstvenogo universiteta, ser.2, Yazyikoznaniya, 2016. S. 6–15.

13. Kirova, L. Virtualnite obshtnosti i kompyutarno oposredstvanata komunikatsia dnes. Sotsialnite mrezhi // Retorika i komunikatsii, br. 9, 2013. URL: <http://rhetoric.bg> (data na dostap 02.08.2024 g.)

14. Kotsev, R. Za vidovete internet forumi po sadarzhanie // Proglas, t.26,

kn.2, Veliko Tarnovo: UI „Sv. sv. Kiril i Metodiy“, 2017. S. 216–226.

15. Kotsev, R. Za edin sluchay na sintaktichna minimizatsia v internet komunikatsiyata // *Ezik sveshten. Yubileen sbornik po sluchay 70-godishninata na prof. d-r P. Radeva*. Veliko Tarnovo: UI „Sv. sv. Kiril i Metodiy“, 2017. S. 116–126.

16. Kotsev, R. Oshte vednazh za asimetriyata v asinhronnata internet komunikatsia // *Godishnik na Shumenskia universitet "Episkop Konstantin Preslavski"*. Fakultet po humanitarni nauki, №1, 2017. S. 143–155.

17. Krongauz, M. Russkiy yazyk na grani nervogo sryiva. // Moskva: Znak: Yazyki slavyanskikh kultur. Moskva, 2007, 232 S.

18. Mangacheva, I. Dialogichnoto edinstvo podkana – otgovor (varhu material ot portugalski ezik). Sofia: Iztok-Zapad, 2012. 237 s.

19. Maneva, M. Sravnitelnen analiz na novite i traditsionnite medii // *Godishnik na BSU, №1, t. XXXVI*. Burgas: UI BSU, 2017. S. 213–229.

20. Minchuk, I. I. Netiket virtualnogo soobschestva: formulyi privetstviya v polikulturnoy srede // *Slavyanskiy mir i natsionalnaya rechevaya kultura v sovremennoy kommunikatsii*. Grodno: GrGu im. Yal Kupalyi, 2018. S. 148–152.

21. Nikolova, D. Strukturnyie osobennosti IT-leksiki ryadovogo polzovatelya v russkom i bolgarskom yazykakh. // *Dokladi ot Mezhdunarodnata godishna konferentsiya na Instituta za balgarski ezik „Prof. Lyubomir Andreychin“*, t. II. Sofia: „Prof. Marin Drinov“, 2021. s. 181–190.

22. Pavlova, Il. Mehanizmi na vliyanie v sotsialnite mrezhi // *Retorika i komunikatsii*, br.42, 2020, s. 102–115.

23. Pavlova, N. Zdravey! Kak si, priyatelyu? Recheviyat akt na pozdrava v balgarskia ezik // *Balgarska rech. g. XX*, kn. 1. Sofia: UI „Sv. Kliment Ohridski“, 2014. S. 9–21.

24. Peycheva L. Dobre doshli v Kiberia. Zapiski ot digitalnia teren // (sast. A. Ilieva, L. Gergova, L. Peycheva, Sv. Kazalarska) /Sofia: Institut za etnologia i folkloristika s Etnografski muzey – BAN, 2014.

25. Pehlivanova, P. Burov, S. Mezhdu pismenata i ustnata komunikatsia (Nablyudenia varhu ezika vav forumite na internet) // *Problemi na ustnata komunikatsia*, t.8. Veliko Tarnovo: UI „Sv. sv. Kiril i Metodiy“, 2010. S. 41–51.

26. Todorova, B. Lingvistichni aspekti na kompyutarno oposredstvanata komunikatsia (po materiali ot forumite v bg-mamma). URL: <https://www.researchgate.net/publication/322738868/2015/> (data na dostap 2.08.2024 g.)

27. Brown, P., Levinson, S. Politeness: Some Universals in Language Use // Cambridge University Press., 1987.

28. Coler-Costa, R.; Lafarga-Ostariz, P.; Mauri-Medrano, M.; Moreno-Guerrero, A. Netiquette: ethic, education and behavior on internet - a

systematic literature review // International Journal of Environmental Research and Public Health, 18 (3), 1212, 2021.

29. Crystal, D. Language and Internet // Cambridge University Press, 2001.

30. Duskaeva, L. Speech Etiquette in Online Communities: Medialinguistics Analysis // Russian Journal of Linguistics. Vol.24, №1, 2020. p. 56–79.

31. Heitmayer, M., Schimmelpennig, R. Netiquette as Digital Social Norms // International Journal of Human-Computer Interaction, 2023.

32. Lakoff, R. The logic of Politeness; or Minding Your P's and Q's. // Papers from the Ninth Regional Meeting of the Chicago Linguistic Society, Chicago, 1973. P. 292–305.

URL:https://www.academia.edu/53334306/Linguistics_of_a_New_Language_Consciousness_and_Information_Technology (data na dostap 15.07.2024 g.)

Стефка Недялкова Александрова

главен асистент, доктор по филология,

Шуменски университет „Епископа Константин Преславски“

гр. Шумен, България

st.aleksandrova@shu.bg